

reda in snage. Obrnimo vso pozornost na pravilne hleve in svinjake. Tu sem sodi gnojnik in gnojna jama, boljše zlata jama vsakega poljedelca.

Ker se mudimo pri hlevu, govorimo tu o stavbah sploh. Seznaniti nam bo učence z načrti in stavbnim redom vobče. Tu bo prilika govoriti o stavbnem materialu in o vsem, kar je s stavbarstvom v zvezi.

Ne pozabimo omeniti zavarovanja in zavarovalnic. Tudi gasilnih društev se lahko dotaknemo.

Z živinorejo v najtesnejši zvezi je travništvo. Omenimo ob tej priliki najboljše travniški gnoj kompost in poudarimo pogosto napačno umevanje gnojenja z umetnimi gnojili. Izboljševanje travnikov je velikanskega pomena, sem sodi osuševanje, odnosno namakanje. Pouk nam nudi priliko govoriti o skupnih pašnikih in živinskih zadrukah.

Podpora vsemu gospodarstvu je umno oskrbovan gozd, naše največje narodno bogastvo.

Velike važnosti za naše kraje, pa tega se vse premalo zavedamo, je gotovo sadjarstvo. Tej velevažni panogi kmetijstva bo posvetiti vso pozornost, in sicer skozi vso učno dobo, tako da bo vsak kmetovalec gotovo tudi dober sadjar.

Seveda bo za naše kraje neobhodno potreba govoriti tudi o umnem vinogradništvu.

Slednjič človek krona stvarstva! Pogledimo se v naš razvoj, da bomo prav umeli, kako trnjevo pot je hodil človeški rod od nekdaj. Koliko truda in trpljenja, da je dosegel današnje stopnje!

Najsrečnejši pa je zdrav človek, zato mora varovati zdravje bolj kot vse drugo. Nevarnost mu zlasti preti od raznih nalezljivih bolezni. Učimo ga zato, kako se jih varuje. Seznanimo ga s sicer majhnimi, a hudimi sovražniki — glivicami ali bakterijami, ki tudi v kmetijstvu igrajo velevažno vlogo v vseh panogah, ki so časih neobhodno potrebne, a zopet silno pogubosne.

Dostikrat pa si človek zopet sam nakoplje bolezni, zlasti zaradi nerada in nesnage. Omeniti pa moramo slednjič najhujšega sovražnika človeštva, ki ne uničuje samo posameznih, ampak pogosto cele družine in rodove — to je alkohol.

Ostali pa ne bomo samo pri ustnem pouku, bodoči poljedelec se mora posluževati svinčnika in peresa.

Naša naloga bo uvesti vse vrste kmetijskih računov ter raznih popisov in vlog na razne urade. Ako hoče biti naš kmet res svoboden, biti mora o vsem tako poučen, da mu ne bo treba za vsako malenkost iskati pomoči drugod.

Zrcalo umnega gospodarstva je gotovo vestno knjigovodstvo. Tudi v to mora biti uveden razumen gospodar, ako hoče jasno pogledati uspeh svojega dela.

Velike važnosti bi bile za tako šolo delavnice, kjer bi se vadili ročnosti v izdelovanju kmetijskih potrebščin. Vsak kmet mora biti kolikor toliko rokovalca. Kaj je lepšega, ko v zimskih večerih popravljati in napravljati razno potrebno orodje, kakor grablje, košare, ročice itd. Časi so to ljudje umeli, danes je vse izumrlo. Vse to bi se dalo v delavnica iznova poživiti. Koliko koristnega bi lahko nudil tak pouk, pa bil bi tudi velike moralne vrednosti. Koliko nepotrebnega posedanja in postopanja v dolgih zimskih dnevih bi izginilo!

To bi bile v največjih obrisih zahteve, ki naj jih nam izpolni toli potrebna kmetijsko-izobraževalna šola. Podrobno bi si seveda določal učni črtež, ki naj se čimprej izdela in predloži v potrjenje.

Da pa bi bil pouk res uspešen, bi moral biti tudi praktičen. Zato mora imeti šola primeren vrt in potrebno orodje, poleg vrta pa primerno velik kos poizkuševalnega polja, da bo mogoče to, kar so se učenci učili, poizkusiti praktično.

Prva skrb merodajnih faktorjev pa bodi, da bo dovolj učnih oseb, ki bi oskrbovale ta pouk in vodile omenjeno šolo. Stroški, ki bi nastali, bi bili v najkrajšem času ne samo dobro obrestovani, marveč bogato plačani.

Enaka preuredba je nujna in potrebna tudi za našo dekleško šolo.

Čas je tu, kakor še nikoli! Ako imamo res voljo in srce za povzdigo našega kmetijstva za dobrobit našega naroda in blaginjo naš vseh idimo na delo, da bomo edaj res svobodni in neodvisni, da si bomo sami, ne čakaje pomoči drugih, na svojih svobodnih zemlji lahko odrezali zaosten kos kruha!

Tovariš Andrej Skulj je govoril o zorenjem predmetu dne 13. t. m. na že-

ljo kulturno-gospodarskega odbora za mokronoško okrožje. Udeleženci, večinoma posestniki in kmetje, so se izjavili za enako prenosno ter svoje mnenje izrazili v resolucijah, ki jih objavljamo spodaj. Izrekli so željo, naj naš list priobči Skuljev referat. Tej želji radi ustrezamo, saj se izvajanja tovariša Skulja krijejo z načeli našega načrta, kolikor se tičejo uvedbe kmetijskega in gospodinj-skega pouka ter pouka v zdravstvu s posebnim ozirom na alkohol — v osnovne šole, v osnovne strokovne šole in na učiteljska ter ustanavljanja nadaljevalnih tečajev strokovnega značaja. Kmetijstvo v anketi, ki se bavi z reformo šolstva in je ta poglavja že temeljito obdelala, goreče zastopajo strokovnjaki: sadjarski nadzornik M. Humek, ravnatelj Rohrman in prof. Verbič. Naši kmetovalci našemu prenosovalnemu delu lahko popolnoma zaupajo, saj stremi edino za tem, da postavi vse naše šolstvo na tako zdravo podlago, ki bo od nje imel splošno korist ves naš narod!

Resolucije.

1. Šola mora biti urejena in oskrbovana enotno, in to ne potom posameznih občin, ampak potom države, ki nosi vse breme za vzdrževanje in zidanje šol, kakor učil za šolo in otroke.

2. Šola na kmetih mora odgovarjati potrebam kmetijskega stanu; dati mu mora podlago za njegovo stanovsko delovanje, t. j. prilagoditi se mora težnjam našega ljudstva in mu podati primernega pouka v kmetijstvu.

3. Na vsaki šoli je ustanoviti kmetijsko-izobraževalno šolo, v katero morajo vstopiti vsi učenci obvezno, ko so s pridom dokončali občno narodno šolo in si pridobili občo izobrazbo. Pouk naj se vrši skozi šest zimskih mesecev vsak dan. Poleti pa enkrat tedensko, zlasti ob nedeljah za razno ogledovanje in izlete.

4. Enako naj se osnuje nadaljnja izobraževalna šola za deklice.

5. V vsakem sodnem okraju ali primernem okolišju naj se ustanovi kmetijska šola, ki bo posestnikom tistega okolišja služila v zgled in dajala potrebne nasvete in navodila.

Šolske maše.

Pred leti so tudi pri nas na Goriškem napeli vse sile, da bi nas prisilili — na podlagi zakona seveda — nadzorovati mladino pri nedeljskih mašah. Končno je zmagala naša trditev, da nedeljske maše niso šolske, marveč župnijske ali občinske. K temu ne moreš tedaj siliti učiteljstva v smislu obstoječih zakonov. Da bi si pomagali iz te zagate, je vprašal tržaški ordinarijat svoje podrejene duhovnijske urade, ali bi ne kazalo, da bi imeli po dve maši vsako nedeljo tam, kjer je le en sam duhovnik, in sicer eno šolsko in drugo občinsko, oziroma ali bi ne kazalo maševati za šolsko mladino v to svrhu ob sobotah.

Načrt se ni sponesel. Občinske maše so ostale občinske in ni bil dolžan udeleževati se je učitelj oziroma s šolsko mladino.

Bil pa je običaj po raznih občinah, da so imeli šolske maše med tednom pred pričetkom pouka. Le-te so hoteli uvesti tudi po ostalih občinah. Krajni šolski sveti so dobili tedaj nalog, da sklepajo o tem. Med sklepanjem našega krajnega šolskega sveta, ki je bil vse poprej kot prijazen učiteljstvu, sem pojasnil navzočim, da so šolske maše kot take obvezne. Kdor bi se jih ne udeležil, je ravno tako kazniv kot bi ne bil prišel k pouku, in če maše uvedejo, se bo pa tudi gledalo strogo na to. To je pomagalo. Zastopniki občinarjev se niso upali glasovati za to, ker je tri četrtine šolskih otrok gonilo past in bi naleteli pri tem na hud odpor. Navzoči zastopnik cerkve je hotel posredovati, češ, naj bi pri takih zamudah gledali malo bolj skozi prste, oziroma naj bi bile take maše za otroke neobligatne. Kar je po zakonu obvezno za učitelja, bodi tudi za otroke in obratno, sem dejal, in tako smo prišli srečno do zaključka, da niso take maše v naši šolski občini izvedljive.

Pred nekaj dnevi mi je prišel pa slučajno v roke odlok kamniškega šolskega okraja. Ta odlok pa ne zahteva le udeležbe šolskih maš ob nedeljah in praznikih, marveč rabi izraz »bogoslužnih vaj«. Po tem odloku bi se moral udeleževati učitelj šolsko dečo ne-le maše, marveč tudi popoldanske službe božje ter vseh v kraju običajnih procesij in obredov, zakaj »bogoslužje« so zač z eno besedo vsi cerkveni obredi. Učitelj naj bi ob takih dnevih tičal v cerkvi kot verni družabnik cerkvenikov.

Gospodje, ali ne velja tudi za nas nedeljski počitek, ki so ga deležni dandanes

malone vsi stanovi? Vsak hoče imeti svoj nedeljski oddihljaj, le učitelju ga ni potreba!

Sicer pa naj bi to že bilo, če to zahteva zakon zares. Če je obred res namenjen šoli, sem po potrebi opravičen za preti vrata ob prihodu otrok, a pri teh mašah pa mi ne sme kaj sličnega priti niti na um. Zakaj ne? Ker niso šolske, marveč občinske maše. In zamujeni čas, kam in v koliko naj se uračuna učitelju, posebno, če že vrši 30 tedenskih ur?

Take psevdoodredbe so se sponašale svojčas na bivšem Kranjskem, dvomim pa, če se bodo sponesle tudi v vsej Sloveniji.

Tovariši, tovarišice! Tudi v tem primeru vidimo, kako krvavo potrebna je enotna stanovska organizacija! Fr.

Dovolite tudi meni, da izpregovorim o članku »Nadzorovanje otrok v cerkvi«, ki ga je objavila tovarišica Poldka v zadnji številki »Učiteljskega Tovariša«, nekaj besed!

Kakor druge je prejela tudi naša šola odlok višjega šolskega sveta z dne 8. marca t. l., št. 2422, z naročilom okr. šolskega sveta, da poroča o njega izvrševanju tekom petih dni. Na dnevnem redu kmalu nato sklicane domače konference je bila med drugimi tudi točka o imenovanem odloku. Ves učiteljski zbor se je s katehetom vred soglasno izrekel, da prinas odpaden nadzorovanje, ker nimamo ob nedeljah in praznikih posebne šolske službe božje, ampak se obe maši opravljata za vse farane.

§ 10. govori — kakor že omenjeno — le o nadzorovanju otrok pri šolski službi božji. Ta se pa navadno vrši le po večjih krajih, kjer je več duhovnikov na razpolago. Razburjenost cenjene tovarišice je torej potrebna, ker si nalaga breme, ki ga ni dolžna nositi!

Akoravno izvira nje trditev o zameni nadzorovanja z desetimi tedenskimi urami iz velike nevolje in obupa, se mi vendar ta primera ne zdi na mestu, ker vem, da že 30 tedenskih učnih ur učitelja silno izmuči. Tako bi tovarišica odložila pač eno breme, a sprejela nase drugo, ki bi jo vkljub njeni veliki delavni moči tlačilo k tlom. Saj se s poslom poučevanja, ki je gotovo eno izmed najtežavnejših duševnih del, nikakor ne pričena in ne zaključuje učiteljevo delo za šolo; pomisliti je treba le na korigiranje pisemnih izdelkov, urejevanje uradnih spisov, pripravo na pouk itd. v izvzolskih urah. V interesu šolstva, splošnega napredka in učiteljeve samozabrazbe je, da se ohranja učiteljev duh zdrav in krepak, kar pa pri preobilnem delu ni mogoče. Ker je torej uspešen pouk mogoč le pri svežih močeh, zato je stremjenje učiteljstva po znižanju tedenskih učnih ur za posamezno učno osebo popolnoma upravičeno in so neprimerne opazke glede števila ur dobri stvari le v kvar.

S.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

S šeste vodstvene seje Zaveze (dne 17. aprila 1919).

1. Vseučiliški komisiji na deželni vladi za Slovenijo v Ljubljani je poslalo Zavezino vodstvo spomenico, da vzame v razpravo od Zaveze nasvetovano ustanovitve pedagoške fakultete na bodočem slovenskem vseučilišču, katerega obisk naj bi bil obvezen za vsakega kandidata učiteljskega stanu. (Besedilo te spomenice je priobčeno v 15. let. št. »Učit. Tov.«)

2. Učiteljsko društvo za kotar Bije-ljuno v Bosni poziva potom tiskane okrožnice tudi naše organizacije, da se izjavijo za enotno učiteljsko jugoslovansko združenje. Zaveza je poslala temu društvu na ogled svoja društvena pravila s poslovnikom in po eno številko vseh treh Zavezinih listov.

3. Deželni vladi za Slovenijo se je dostavila skupna vloga Zaveze in Slomškove Zveze, da se učiteljstvu vsi službeni prejemki z dokladami vred izplačujejo kakor drugim državnim uradnikom v dinarjih, oziroma v kronah po veljavni valutni.

4. »Savez dalmatinskih učiteljskih društev u Splitu« sporoča na svoječasni naš dopis glede enotne stanovske organizacije, da naj ostanejo za sedaj dosedanje pokrajinske organizacije, a centralno vodstvo pa naj sestoji iz predsednikov, podpredsednikov in tajnikov teh organizacij. Odposlanci pokrajinskih zvez naj se na skupnem sestanku, ki naj bi se čimprej vršil v Belgradu ali v Zagrebu, vse potrebno dogovore, da se ta ideja tudi udeleži.

5. Učiteljsko društvo za novomeški okraj je sklenilo naprositi višji šolski svet, da priredi v velikih počitnicah v Novem

mestu za ondoto ali pa morda tudi za belokranjsko učiteljstvo srbohrvatski tečaj in da ta tečaj tudi zadostno financira. Stanovanje in hrano za tak štirinajstdnevni tečaj bi udeležniki lahko dobili v mestu ali na Ormu, vodstvo tečaja pa je pripravljeno prevzeti gimnazijski ravnatelj gospod Wester. — Sklene se, da se odda prošnja in resolucija na pristojno mesto s posebnim priporočilom.

6. Zavezin predsednik je v zadevi nabavnih prispevkov in popolnega izenačenja z državnimi uradniki brzojavno posredoval na centralni vladi v Belgradu za ugodno rešitev. Minister dr. Kramer je nato brzojavno sporočil, da pripadajo učiteljstvu isti poviški, kakor jih odkazuje nova naredba državnemu uradništvu. Deželna vlada za Slovenijo je na seji dne 15. t. m. sklenila v smislu brzojavke dr. Kramerja, da se zvišajo namreč učiteljstvu draginjske doklade za 100 odstotkov. — Nabavnih prispevkov dr. Kramerjeva brzojavka nič ne omenja, bržčas odpadejo za vse uradništvo spricho novega poviška draginjskih doklad.

7. Učiteljski krožek za pliberški okraj vpraša Zavezo, če že posluje odsek za sestavo novih ljudskošolskih čitank. Želi, da se pritegnejo v ta odsek tudi od koroškega učiteljstva določeni tovariši. — Krožek se obvesti, da se ta anketa zaradi nejasnosti v višjem šolskem nadzorstvu še ni sklicala, kar je obžalovanja vredno. V to anketo se predlagata po Zavezi sporazumno s koroškimi učiteljskimi zastopniki tovariša Pavel Košir in Rudolf Mencin.

Poročilo o seji upravnega odbora Zaveze, ki se je vršila istega dne popoldne, priobčimo prihodnjič. — Za danes objavljamo samo sklepe, ki jih je sprejel upravni odbor brez debate soglasno in ki jih je vodstvo Zaveze takoj poslalo na pristojna mesta:

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 14. februarja 1919, tičoča se začasne ureditve službenih prejemkov učiteljstva, naj se popolni v tem smislu, da se pridene k § 1. dostavek:

Vsi prejemki učiteljstva, vpokojencev, vdov in sirot se s prejemki državnega uradništva avtomatično regulirajo.

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Vsemu učiteljstvu, ki je prideleno v službovanje izvan svojega službenega mesta, se priznajo in izplačujejo potnina, dnevščine in kakršnekoli druge doklade v isti izmeri in na enak način kakor drugemu državnemu uradništvu dotični osebi odgovarjajočega plačilnega razreda, oziroma odgovarjajoče plačilne stopnje.

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Glede okrajnega in deželnega (višjega) šolskega nadzorstva vztrajamo slejkoprej na zahtevah spomenice z dne 2. novembra 1918, točka 3. in 4., ter na načelih, izraženih v naši izjavi, sprejeti na seji upravnega odbora Zaveze dne 27. decembra, ki smo jo poverjeništvu izročili dne 28. decembra lanskega leta.

Poudarjamo, da je doba okr. šolskim nadzornikom na bivšem Kranjskem tudi že potekla in da učiteljstvo pričakuje tozadavnih odredb deželne vlade, ki naj bodo skladne z našimi načelnimi izjavami.

Resolucija na deželno vlado za Slovenijo v Ljubljani.

Upravni odbor Zaveze je že na svoji seji dne 27. decembra 1918 zavzel stališče proti tedaj izvršenemu imenovanju predsednika in podpredsednika višjega šolskega sveta ter je to svoje stališče pisмено sporočil poverjeništvu za uk in bogočastje dne 28. decembra pret. leta. Poudarjali smo takrat, da nečemo demonstrirati proti imenovanima gospodoma profesorjema, ampak smo v točki 2. onega svojega protesta zadostno utemeljili svoje odklonilno stališče z ozirom na številčno premoč svojega stanu nasproti manjšini srednješolskega učiteljstva. Opozarjamo izrečno na ono svojo utemeljitev s pristavkom, da presega naše število 3000, medtem ko nasprotno število ne presega 360. — Predsednik in podpredsednik višjega šolskega sveta sta odstopila, in pretekli teden se je izvršilo novo imenovanje tako predsednika, kakor podpredsednika višjega šolskega sveta.

Učiteljstvo je opravičeno pričakovalo, da se vsaj sedaj popravi krivica, ki so jo napravili principu demokracije, enakosti in proporca in s tem seveda tudi ljudskošolskemu in meščanskošolskemu učiteljstvu. Naše pričakovanje pa je bilo zaman! Za predsednika višjega šolskega sveta je bil zopet imenovan profesor, za njegovega

namestnika tudi profesor, tako da je tudi sedaj naše učiteljstvo iz predsedstva višjega šolskega sveta popolnoma izključeno. Nimamo ničesar proti imenovanima gospodom profesorjema, ki ju osebno čislamo, a v interesu časti in ugleda svojega stanu moramo toliko opravičeneje ugovarjati proti temu imenovanju, ker smo na storjeno krivico pravočasno opozorili in ker v demokratski državi ne moremo in ne smemo trpeti takega ponovnega preziranja svojega stanu!

To ponovno preziranje je organizirano učiteljstvo bridko zadelo, ker ni nikjer in z ničemer stvarno utemeljeno. Zato smo ugledu in časti svojega stanu dolžni, da proti takemu postopanju toliko časa ugovarjamo, dokler ne pridemo do svoje pravice, ki je utemeljena v zgoraj navedenih razlogih!

Predlog na upravni odbor Zaveze.

Vse sklepe, oziroma resolucije, naslovljene na deželno vladu za Slovenijo v Ljubljani, naj vodstvo Zaveze vedno odpošlje ministrstvu prosvete v Beograd, vrhutega pa še onemu ministrstvu, v katerega področje njih izvedba direktno ali indirektno sodi.

Savezu hrvatskih učiteljskih društev v Zagrebu, Učiteljskemu Udruženju v Beogradu, Savezu učiteljskih društev v Splitu, Savezu učiteljskih društev v Sarajevu.

Upravni odbor Zaveze jugoslovanskega učiteljstva, zbran dne 17. aprila 1919 na svoji seji v Ljubljani, vas, dragi bratje in mile sestre po krvi, jeziku in srcu, najiskreneje pozdravlja!

Naša goreča želja je, da odstranimo vse meje in zapreke, ki so nas doslej umetno in navidezno ločile, in da se vse učiteljstvo kraljevine SHS združi in zjedini v eni enotni stanovski organizaciji.

Da pridemo čimprej do tega velikega smotra, moramo v interesu sreče in bodočnosti svojega šolstva in svojega stanu zastaviti vse svoje moralne in materialne sile. Slovenci smo pripravljene lotiti se takoj dela in nujno pričakujemo predlogov in nasvetov od vaše strani.

Naj živi Unija jugoslovanskega učiteljstva! Naj živi naša skupna domovina Jugoslavija!

Gospodu ministru prosvete Davidoviču v Beogradu.

Upravni odbor Zaveze jugoslovanskega učiteljstva, zbran dne 17. aprila 1919 na svoji seji v Ljubljani, pozdravlja gospoda ministra kot iskrenega prijatelja narodnega šolstva in učiteljstva!

Gospoda ministra prosimo, naj odobri naše načelo popolne enakosti v materialnem in pravnem oziru našega stanu z državnim uradništvom našemu stanu in po menu odgovarjajoče kvalifikacije.

Zahtevamo centralizacijo vsega šolstva ter poddržavljenje vsega šolstva in učiteljstva.

V ministrstvu prosvete naj se nemudoma osnuje poseben pedagoško-didaktični oddelek ljudskega in meščanskega šolstva, ki mu naj bodo prideleni tudi slovenski učitelji.

Želimo si svojega sodelovanja pri preustrojitvenem delu našega šolstva, ki se sedaj vrši v ministrstvu prosvete.

Učiteljstvo, organizirano v Zavezi jugoslovanskega učiteljstva, nujno in iskreno želi ter si z vsemi sredstvi prizadeva, da se izvede enotna organizacija vsega učiteljstva kraljevine SHS, ki naj z vsemi svojimi silami deluje za povzdigo široke narodne kulture, za izobrazbo in vzgojo našega ujedinjenega naroda ter za moč, veličino in blaginjo naše skupne domovine!

Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta je imelo svoj 24. občni zbor dne 16. aprila t. l. ob 9. uri v Učiteljski tiskarni.

Predsednik tov. Jakob Furlan otvori zborovanje in pozdravi s presrečnimi besedami tovariše.

Tajnik tov. Juraj Režek poroča, da si je lani izvoljeni odbor svoje društvene perle porazdelil tako kot prejšnja leta, samo namesto tov. A. Rapéta je vstopil t. v. Jos. Ambrožič. Vojni dogodki in nezrosne draginske razmere so nas tiščali tudi v minulem letu k tlom, da nam ni bilo mogoče kaj uspešnega storiti za društvo. Razen pičlih letnih doneskov učiteljstva in podpore Kmetске posojilnice za ljubljansko okolico s 100 K in posojilnice v Framu s 50 K so nam usahnili vsi viri. Zato tudi naši mladini nismo mogli oskrbeti več čtiva, nego le izdajo IV. zv. Canglovihi spisov. Upamo pa, da se bo z novimi ugodnejšimi razmerami tudi našemu društvu izboljšalo njegovo gnotno stanje. Z letošnjim letom stopimo v 25. leto svojega društvenega obstanka in ob vsestranskih boljših razmerah nam bo

mogoče s pomočjo naših dobrih prijateljev položiti izdaten dar na oltar. Kakor smo požrtvovalno donasali v Zavezin sklad, tako dajmo zdaj napraviti »Jubilejski sklad za Učiteljski konvikt.« Prihodnjemu odboru pa prepustimo, ako že danes ne ukrenemo kaj konkretnega — skrb, da stori vse v to potrebne korake. — Društvo šteje koncem leta: 67 pokroviteljev, 5 podpornih in 74 rednih članov.

Blagajnik tov. Jakob Dimnik poroča:

I. Računski zaključek za XXIV. uprano leto. (Za čas od 1. januarja do 31. decembra 1918) Prejemki: 1. Saldo l. 1917 K 845:83. Obresti Učit. tiskarne za l. 1917 K 3501:91. 3. Obresti Učit. tiskarne za l. 1918 K 3701:92. 4. 5 % dividenda Učit. tiskarne za l. 1915/16/17 K 165:— . 5. Darila in članarina K 419:10. 6. Mladinski spisi K 2961:95. Skupaj K 11595:71. — Izdatki: 1. Vloga v Kmetško posojilnico Ljubljanske okolice K 7550:— . 2. Vloga v Hranilnico in posojilnico Učit. Konvikta K 1000:— . 3. Davek K 151:73. 4. Za dobrodelne namene K 200:— . 5. Ustanova za učiteljske sirote K 160:— . 6. Upravni stroški za l. 1917 in 1918, knjigovodni, kličiji i. dr. K 1123:40. Skupaj K 10.185:13. — Promet: Prejemki K 11.595:71, izdatki K 10.185:13; skupaj K 21.780:84. — Bilanca: Prejemki K 11.595:71, izdatki K 10.185:13, saldo K 1410:58. —

II. Ustanova za učiteljske sirote. Stanje dne 31. decembra 1918. 1. Vloga pri Učiteljski tiskarni (po 4:5 %) K 8750:— . 2. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 % K 4054:11. 3. Vloga v Hranilnici in posojilnici Učit. konvikta (po 2 %) 1002 K 29 vin. Skupaj 13.806:40. — Ustanova po 80 K sta prejela dne 2. decembra 1918 Kazimir Pretnar, gimn. abiturijent v Ljubljani in Dragotin Tratnik, dijak VI. realnega razreda v Idriji. Gimn. abiturijent Ljudevit Fetič-Frankheim je pri vojaki, zato to leto ni prejel ustanove, dobil jo bo pa zopet, kadar bo nadaljeval svoje študije. Marija Osana je dovršila študije na učiteljski, Vladimir Pegan je pa izostal ter šel k mornarici; zaradi tega ta dva nista prejela ustanove. — To našo ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem je ustanovilo na občnem zboru dne 28. decembra 1895. I. »Slovensko učiteljsko društvo« v Ljubljani iz prostovoljnih doneskov učiteljstva na Kranjskem. Tega leta je bil predsednik »Slovenskega učiteljskega društva« pokojni nadučitelj Andrej Žumer; odborniki pa so bili tovariši Jos. Cepuder, Fran Crnagoj, Jakob Dimnik, Jakob Furlan, Engelbert Gangl, Janko Likar in Juraj Režek. Poročilo o ustanovitvi te ustanove za učiteljske sirote je imel na občnem zboru tov. Jakob Dimnik. Pro dne 2. decembra 1918. leta se je izplačala prva ustanova v znesku 80 K učiteljski siroti Ljudmili Osana. Na predlog tov. Janka Likarja se je glasom sklepa občnega zbora »Slovenskega učiteljskega društva« poverilo za nabiranje prostovoljnih darov za ustanovo »Društvo za zgradbo Učit. konvikta« in temu društvu se je izročilo tudi oskrbovanje in oddaja ustanove.

Zaradi izpremenjenih razmer predlagam: 1.) Ustanova naj se vbodoče glasi: Ustanova za slovenske učiteljske sirote. — 2.) V spomin na ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev naj se deli ta ustanova na dan narodnega praznika Srbov, Hrvatov in Slovencev, t. j. dne 1. decembra vsakega leta. — 3.) Kakor doslej, naj se tudi v bodoče porabita dve tretjini obresti, ki jih daje glavnica, vsako leto za ustanove, ena tretjina obresti naj se pa priloži k glavnici. — 4.) Visokost in število ustanov določi odbor »Društva za zgradbo Učit. konvikta« v Ljubljani. (Sprejeto.)

Pravico do teh ustanov naj imajo kakor doslej: 1.) Učiteljske sirote po očetu in materi. V pomanjkanju teh 2.) učiteljske sirote po očetu. V pomanjkanju teh 3.) učiteljske sirote po materi. V pomanjkanju teh 4.) učiteljski otroci sploh. 5.) Ustanova velja samo za čas kakršnihkoli študij.

III. Društvena gotovina. Stanje dne 31. decembra 1918: 1. Saldo l. 1918 K 1410:58. 2. Vloga pri Učiteljski tiskarni z ustanovo vred (po 4:5 %) 82.264 K 67 vin. 3. Vloga v Hranilnici in posojilnici Učit. Konvikta (po 2 %) K 552:35. 4. Vloga v Hranilnici in Posojilnici Učit. Konvikta (po 2 %) K 1002:29. 5. Delež pri Hranilnici in Posojilnici Učit. konvikta (po 5 %) K 367:50. 6. Delež pri Hranilnici in Posojilnici Učiteljskega Konvikta (po 5 %) K 107:71. 7. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 %) K 4054:11. 8. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 %) K 5651:69. 9. Vloga v Mestni hranilnici ljubljanski (po 2 %) K 2027:03. 10. Vloga v Kmetški posojilnici ljubljanske okolice (po 2 %) K 8883:45. 11. Vloga v

Kmetški posojilnici vrhniške okolice (po 2 %) K 636:39. 12. Vloga v Posojilnici in Hranilnici v Kopru (po 2 %) K 77:30. 13. Delež pri Učiteljski tiskarni (po 5 %) K 1155:— . 14. Dve srečki (po 3 % in 4 %) K 558:11. 15. Dve državni (avstrijski) obligaciji (po 4 %) K 300:— . 16. Tri obligaciji III. vojnega posojila (po 5:5 %) K 500:— . Skupaj K 109.548:18. Lansko leto K 102.917:19. Prirastek K 6630:99. — Poleg tega je vredna zaloga mladinskih spisov okroglo K 10.000.

V imenu pregledovalcev računov poroča tov. Ivan Petrič, da so računi in knjige v najlepšem redu ter predlaga blagajniku in odboru popolno oprostitev, čemur zbor soglasno pritrdi.

V odbor so bili izvoljeni: Jakob Furlan, predsednik; Luka Jelenc, I. podpredsednik; Ignacij Križman, II. podpredsednik; Juraj Režek, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; odborniki: Josip Ambrožič, Engelbert Gangl, Anton Gnus, Julij Slapšak.

Društvene vesti.

+ Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je zborovalo 16. aprila 1919.

O zborovanju smo prejeli sledeče:

1. Poročilo predsednika J. Režka: Predsednik tov. Juraj Režek otvori zborovanje in pozdravi zbrane tovariše tem presrečneje in z večjim veseljem, ker smo se zbrali danes prvokrat v svoji novi, neodvisni svobodni državi Jugoslaviji, po kateri so že pred tolikimi leti tako srčno hrepeneli in za njo delovali naši najboljši duševni delavci in voditelji. Tej naši, nam vsem mili in dragi Jugoslaviji želi: naj živi, naj se razcvita in raste v blagor in dobrobit našega troimenskega naroda! — Dalje omenja izboljšanje našega gnotnega stanja s poddržavljenjem učiteljstva in njega ureditvijo v plačilne vrste državnih uradnikov. Izreka nado, da bo v novi državi tudi našemu šolstvu in učiteljstvu zasijalo pred prag lepše in milejše solnce. — Kot posebno pomemben društveni dogodek omenja letošnjo petdesetletnico našega društvenega obstanka. Koliko koristnega je društvu v tej dolgi dobi storilo v prosep narodnega našega šolstva in v izboljšanje učiteljskega gnotnega položaja, o tem bo govorila zgodovina, ki se bo pisala o razvoju našega šolstva. Naša dolžnost pa je, da se danes hvaležno spominjamo onih naših blagopokojnih tovarišev, ki so nam pod vodstvom And. Praprotnika, Iv. Tomšiča, Močnika, Stegnarja, Grkmana, Govekarja in dr. ustanovili naše društvo in ves čas požrtvovalno delovali v njem. Njim v hvaležen in časten spomin se zborovalci dvignejo s svojih sedežev. Ostalim, še živečim njihovim sodelavcem pa izrekamo svojo najiskrenejšo zahvalo. Da nam jih Bog poživi!

2. Poročilo tajnika Josipa Ambrožiča: Letos je 50. občni zbor Deželnega slovenskega učiteljskega društva. Kakor se vse izpreminja na svetu, tako so se tudi razmere od njega ustanovitve do danes popolnoma predrugačile. Celo od zadnjega občnega zbora so se odigrali svetovni dogodki, ki niso ostali brez vpliva na učiteljstvo. Stara Avstrija je razpadla tako, kakor je zahteval naravni razvoj koruptne carovine. Vsi narodi nekaj mogočne avtokratske države so se opostili tujega jarma in se združili v celoto, ki jim je skupna iz preteklosti. Slovenci smo združeni pod žezlom ljudskih vladarjev Karadjordjevičev.

Te svobode, ki je prikipevala v vzkljkih radosti in deloma v posmehovanju do nekdanjih naših tlačilcev in zatiralcev, je deležno tudi slovensko učiteljstvo.

Naša dolžnost ob 50letnici društva je, da se spomnimo onih vrlih mož-tovarišev, ki so ustanovili Deželno slovensko učiteljsko društvo ter s svojim zgledom in delom tudi pripomogli, da je slednjič zmagala pravica in resnica.

Bilo je leta 1868. Osem let stari »Učiteljski Tovariš«, ki je takrat bodril slovenskega učitelja na delo in slovo, je prinesel v decemberski številki oklice k ustanovitvi učiteljskega društva.

Letnik 1869. je priobčeval v vsaki številki imena novo vstopivših učiteljev v društvo.

I. občni zbor Dež. slov. učit. društva je bil dne 31. marca 1869. leta v 2. sobi III. razreda normalke v Ljubljani. Minilo je do danes 50 let. Iz poročila učiteljskega pradedca A. Praprotnika je razvidno, da se je društvo že takrat potezalo za izboljšanje materialnega položaja. Praprotnik pravi doslovno: »Nova šolska postava, kakor jo do sedaj poznamo, nam kaže, kdo bode od sedaj učitelju zapovedoval; a kdo in kako ga bode v prihodnje plačeval, tega še ne določuje.«

Tudi takratno ministrstvo za bogoslužje in šolstvo je odgovorilo pripravljalnemu odboru, da obrača sicer vsa svojo pozornost tej reči (izboljšanju), da se pa ta zadeva more rešiti po poti deželnega zakona. Tako se je vleklo vprašanje regulacije učit. plač potom teh frazd današnjega dne — čez pol stoletja. Ne vem, je li to slučaj, ali pa potrebuje ta uspeh 50 letnega boja. Ko padajo verige suženstva, ko se rahljajo stebri države, vstane jugoslovansko učiteljstvo ter ob 50letnici društva in na razvalinah srednjeveškega režima osamosvoji ter gnotno postavi na stopnjo onih, ki hočejo pošteno in stanu primerno živeti. Deželno slov. učit. društvo je s tem svoj smoter doseglo.

Kolikor sem prelistal letnika 1868. 1869. »Učit. Tovariša«, ni niti enega tovariša več živega med ustanovitelji društva. Slava prvemu odboru in njegovemu predsedniku po kojnemu A. Praprotniku!

V društvu se nahaja mnogo tovarišev, kateri so z društvom vred osiveli z ideje, ki so danes realizirane in katere je društvo pred 50. leti stavilo za smoter. Najstarejšim članom Dež. slov. učit. društva, tem stariim borcem kot zadnji tajnik najiskreneje čestitam ter jim želim imenu društva, da ostanejo še nadalje tako mladi po srcu in duhu!

Deželno slovensko učiteljsko društvo praznuje letos tudi 50letnico taborovanja. Na poslednjem taboru leta 1869 so se oglasile vse slovenske pokrajine, samo Kranjske ni bilo, ker so se bali voditelji — vlade! V Ljubljani so to leto ustavili samo visokošolci in v društvu organizirani učitelji!

Naš gnotni položaj je v toliko izboljšani, da smo uvrščeni v razrede in stopnje, a ne v čime, kakor smo zahtevali, kamor spadamo zaradi svojega dela izobrazbe. Pomanjkljivosti, ki jih je naša sedanja vlada, so samo formalne, se bodo morale odpraviti z definitivno ureditvijo novega šolskega zakona. V oziru ni društvu več kompetentno vlagati takih prošelj, ampak samo organizacija, katere delokrog sega preko mej kdanje Kranjske.

Izkušajmo vsi nadalje čistiti ozračje prošle dobe ne desno ali levo, da izgine vse, kar omadežuje s svojo preteklostjo našo sedanost. Ne klanjajmo nikomur, kadar iščemo pravice! S tem jemo potuho in oporo sistemu, ki ga obsodil ves zapadni svet. Kamor je v pretekli dobi prisijalo solnce avstrijske milosti, tja naj ne posije nikdar žar naše svobode.

Boj za naše pravno stališče tedaj vkljub vsem obljubam še ni dobojeval. Ne nasprotuje se učiteljstvu iz političnih razlogov, pač pa zaradi zastarelega nazora: Učitelj ni državni uradnik ter ne gre ista mera socialne pravičnosti drugemu zemljanom.

Omeniti moram v poročilu slovenskega učiteljstva z dne 5. septembra 1918 v Mestnem domu. Takratna zadnjih vzdihljajih se nahajajoča avstrijska vlada je sicer shod prepovedala, tako dala učiteljstvu priliko, da je govorila ulica dostojno kakor nikdar prej, ben organiziran stan. Na prepovedane shodu so govorili poslanci Gangl, Gosušar, Pogačnik, Triller. Ker sta bila vprašanju drag, doklad dežela in država stara dva prepirljivca, je bila dolžna kranjskega učiteljstva, da je izkušalo seči z zavednostjo, samostojnostjo in lidarnostjo to, kar je bilo nasprotno nazrom avstrijskih vlad, ki so na vojašni pisale geslo: Viribus unitis, a posameznih ustanove in narode razdvajale z geslo Divide et impera!

Ako omenim v poročilu, da smo imeli po naši iniciativi več potrebnih in nujnih sestankov z odborom Slovske Zveze, sem končal svoje poročilo.

3. Poročilo blagajnika Dimnika: Računski zaključek za l. 1918. (50. društveno leto.) Prejemki: 1. Obresti od 1. l. do 31. XII. 1917 K 202:— . 2. Letnina Kamniškega učit. društva K 19:— . 3. Letnina Novomeškega učiteljskega društva K 27:— . 4. Letnina Ljubljanskega učit. društva K 41:60. Skupaj K 289:60. — Izdatki: 1. Saldo l. 1917 K 24:85. 2. Upravni stroški K 63:3. Tiskovnice K 74:45. 4. Brzojavke K 54:91. 5. Članarina »Zavezi« in časopis K 43:50. 6. Travnov grob K 8:50. 7. Pomenina K 20:— . Skupaj 289:60. Promet: Prejemki K 289:60, izdatki K 289:60, skupaj K 572:20! — Bilanca: 1. Ljubljanski mestni hranilnici K 5203:12. 2. V Hranilnici in Posojilnici Učit. konvikta K 63:12, skupaj K 5266:15. — Društvo so dosedaj poslala članarino samo 3 učit. društva, se pozovejo ostala, da s re svojo dolžnost in pošljejo članarino (§ 4.) po 1 K za vsakega člana.

4.) Predlog o razpustu društva: Poroča tovariš tajnik: Odbor je na sej dne 23. marca sklenil predlagati občnemu zboru razpust društva. Hočem ta predlog na kratko utemeljiti.

V novi, mladi kraljevini bo zavzelo učiteljstvo nasproti narodni državi drugačno stališče nego v Avstriji. Ako se bosta vladi v Ljubljani in Belgradu zavezali dolžnosti, ki ju imata do narodnega šolstva, potem bo vsak naš pokret identičen z državno mislijo. Dolžnost vseh pokrajinskih učit. organizacij je pokazati pot k centralizaciji šolstva s tem, da likvidirajo in se združijo v Unijo jugoslovanskega učiteljstva.

Ker so padle deželne meje, je delokrog Deželnega slovenskega učiteljskega društva neomejen; nima torej društvo nobenega delokroga.

Predlagam tedaj razpust društva, ki je letos videlo Abrahama. Društveno imetje preidi po določilih § 22. pravil v prid Društva za zgradbo Učit. konvikta v Ljubljani. To naj prevzame vse dolžnosti, ki so zvezane z oporoko pokojnih mecenov.

Občni zbor sklene v principu društvo razpustiti. O tem se obvestijo vsa okrajna učit. društva na bivšem Kranjskem s pozivom takoj sporočiti predsedstvu Dež. slov. učit. društva, kakšno stališče zavzamejo nasproti likvidaciji. Dokler se društvo popolnoma ne razdruži, vodi društvene posle stari odbor.

+ Društvo v pomoč učiteljem, njihovi vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani je imelo svoj 55. občni zbor dne 16. aprila t. l. v Učit. tiskarni. Otvoril ga je ob tri četrti na 11. uro predsednik Juraj Režek ob navzočnosti 25 članov izmed 90. — Tajnikovo in blagajnikovo poročilo se je vzelo na znanje. Tovariš Božidar Valenta je imenom pregledovalcev računov laskavo ocenil vestno in natančno knjigovodstvo blagajnika Jakoba Furlana ter mu je predlagal toplotno zahvalo, kar je občni zbor odobruje sprejel. — Društveno imetje znaša 117.818:82 K. — Društvo je v poslovnem letu 1918 podpiralo 34 vdov, 12 sirot po očetu ter 11 sirot po očetu in materi.

+ Občni zbor društva Narodne Sole v Ljubljani se je vršil v prostorih Učit. tiskarne dne 16. aprila 1919 ob pol 9. uri dopoldne. Predsednikov namestnik tovariš Jakob Dimnik je otvoril dobro obiskano zborovanje s sledečim nagovorom:

Otvorjam 48. občni zbor N. S. s pozdravom na vse prisotne. Preden preidemo na običajni dnevni red, nas veže stanovska dolžnost in bratska ljubezen, da se spominjamo moža, ki si je pridobil obilo zaslug za razvoj našega društva. S tega-le mesta bi vas moral danes pozdravljati naš zvesti in vzorni tovariš Anton Razinger. Pa smrt, ki sega najraje po najboljših možeh v naših vrstah, tudi Razingerjevemu trpljenju popolnemu življenju ni prizanesla. Dne 15. oktobra 1918 je po uspehu polnem kulturnem svojem delovanju mirno prominul, in smo izročili njegove zemске ostanke materi zemlji. Veličasten izpoved je pričal, kako priljubljen je bil Razinger med ljubljanskim prebivalstvom. Pogreba se je udeležil tudi odbor N. S. z mnogimi drugimi tovariši in tovarišicami. Anton Razinger je predsedoval našemu društvu od tistega leta (1895), ko se je preselil pokojni Srečko Stegnar v Maribor; bil je prvi predsednik naše Zaveze, sestavljal je ljudskošolska berila in sodeloval pri Glasbeni Matici. Vedno se je zanimal za razvoj in napredek šolstva, zato naj ostane njegovo ime trajno zapisano v kroniki N. S., mi vsi pa ohranimo ljubemu in zvestemu tovarišu blag in trajen spomin. N. v m. p.!

Narodna Šola je bila ustanovljena l. 1871. v Idriji. Ustanovili so jo Srečko Stegnar, Ivan Lapajne, oba učitelja v Idriji, in pa idrijski sodnik Gregor Zerjav, oče podpredsednika deželne vlade za Slovenijo. V tedanjih nemškutarskih časih je bila N. S. za slovensko šolstvo velike važnosti in je storila s tem, da je preskrbovala slovenske šole z najpotrebnejšimi šolskimi potrebščinami, veliko dobrega za slovensko šolstvo in za slovenski narod sploh, zakaj bivša avstrijska vlada je skrbela le za razvoj nemških šol, slovenske šole in slovenska šolska mladina so ji bile deveta briga. Tisti časi, ko je krivični vladajoči avstrijski sistem imel v rokah usodo slovenskega šolstva, so minuli. Nam Slovanom in posebej še Slovincem krivična Avstrija je porušena, in na njenih razvalinah je vstala svobodna Jugoslavija. V tej naši novi demokratični državi se ne bo treba slovenskemu učiteljstvu pehati s posebnim društvom za šolske potrebščine slovenski šolski mladini, zakaj go-

tovo je, da bo za take stvari skrbela naša država sama in ko se to zgodi, bo dovršila svojo nalogo naša Narodna Šola. Slovenskemu narodu in slovenskemu šolstvu se odpira boljša bodočnost. Načela svobode, bratstva in prave demokracije, na katerih sloni naša nova država, so nam poročila lepše in boljše bodočnosti. Le nekaj je, kar nas tare in seka globoke rane v naša narodna čuteča srca. Zemlje lačni Italijan je preplul s svojimi divjimi tolpmami najlepše kraje naše slovenske zemlje ter hoče potujčiti najzavednejše slovensko ljudstvo, ki prebiva na Notranjskem, Goriškem, v Trstu in v Istri. Zato tudi mi kar najodločneje protestiramo proti tem italijanskim nameram in prisegamo, da bomo kar najodločneje branili vsako ped naše ljube domače grude, kjer prenašajo sedaj naši bratje gorje neznoznega nasilstva okupacije. Najodločnejšo branitev vsega etnografskega ozemlja SHS nam je obljubil tudi naš simpatični regent Aleksander v svoji proklamaciji. Zato pa ne obupujmo, temveč navdušeno zakličimo: Zivel jugoslovanski Trst! Zivila jugoslovanska Goriška in Istra! Bog blagoslovi ujedinjeno Jugoslavijo! Bog čuvaj kralja Petra in regenta Aleksandra! Živio!

Društveni tajnik Fran Galè poroča o delovanju društva v preteklem letu ter poudarja neznoznost draginjo šolskih zvezkov in raznih potrebščin. Omenja, da je bilo mnogokrat nemogoče ustreči željam raznih šolskih vodstev, ker je trgovec primanjkovalo vsega blaga. Prodajali so le po dva ali tri zvezke posameznim strankam — a v večji množini jih niso mogli prodati. Upajmo na boljše čase, dosedaj moramo pa računati z današnjimi razmerami zaradi velikega pomanjkanja potrebnega materiala.

Nato poroča blagajnik društva Alojzij Kecelj o denarnem stanju. Imetje društva je naraslo na 6908 K 88 vin. Torej za 20 K 7 h več mimo lanskega leta. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo je bilo s pohvalno sprejeto. Nato se je vršila volitev 9 odbornikov. V odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši: Dimnik Jakob (predsednik), Engelbert Gangl (podpredsednik), Galè Fran (tajnik), Kecelj Alojzij (blagajnik), Furlan Jakob, Likar Janko, Petrič Ivan, Režek Juraj in Crnagoj Fr. Pregledovalcem računov pa Luka Jelenc, Janez Levenc in Vendelin Sadar.

+ Učit. društvo v kamniškem okraju ima dne 1. maja t. l. z začetkom ob 2. pop. v šoli v Radomljah občni zbor po dnevnem redu: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Novi šolski zakon. Referent Ivan Smajdek. 5. Volitev novega odbora. 6. Slučajnosti. — Odbor.

+ Učit. društvo za mariborsko okolico zboruje dne 1. majnika t. l. ob 10. dopoldne v šoli Leitersberg-Krčevinski. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Zavarovanje društvenikov. 3. Poročilo o načrtu novega šolskega zakona. 4. Slučajnosti. — V Maribor in njega okolico došle tovariše in tovarišice iskreno pozdravljamo in vabimo, da pristopijo našemu društvu. V imenu odbora: Požegar, tač. nač.

+ Društvo slov. učiteljic je imelo svoj občni zbor v četrtek, 17. apr. t. l., na šentjakobski šoli v Ljubljani.

1. Predsednica V. Zupančičeva je omenila v svojem pozdravnem govoru politički preobrat na slovenski zemlji, ki nam je prinesel zaželjeno svobodo. Kar se tiče učiteljstva, nam je treba stanovske reorganizacije, pri kateri moramo sodelovati vsi.

Iz tajniškega poročila učit. M. Mehletove posnamemo, da je bilo društveno delovanje med vojno omejeno, glasom sklepa občnega zbora z dne 20. apr. 1916 se je prekinilo pobiranje članarine do zaključka vojne. Sedaj nam je treba novih načrtov za bodočnost. Učit. plače so regulirane vsaj začasno. Učiteljice so v tem pogledu enakopravne z moškimi kolegi. Sedaj je v delu načrt o preustrojitvi našega šolstva. Osnutek, ki je izšel kot priloga »Učit. Tovariša«, premalo upošteva dekljsko vzgojo zlasti glede gospodinjstva in ročnosti. Pritegniti bi se bilo imelo pri stvari tudi nekaj učiteljic — strokovnjakinj. Tudi v anketi višjega šolskega sveta, ki sestavlja načrt novega šolskega zakona, so učiteljice premalo zastopane. Zato je društvo stavilo danes na razgovor tudi točko o načrtu novega šolskega zakona.

Glede telovadbe je prejelo društvo od Slov. Sokolske Zveze poziv, da pregleda »Načrt zakona za telesno vzgojo mladine in za vzgojo telovadnih učiteljev« ter poroča o tem Zveznemu predsedstvu. — Koncem izreče tajnica željo, da bi se ujedinihla vsa učiteljska društva v Sloveniji v enotno stanovsko organizacijo.

Blagajničarica E. Zerjavova poroča o denarnem stanju društva. Denarni promet je bil pičel, ker je od leta 1916 odpadla

članarina. Društveno imetje znaša 2861 K 54 vin.

Izvolita se kot pregledovalki računov učit. J. Miklavčičeva in K. Drollova, ki sta našli blagajniške podatke v popolnem redu.

2. V razgovoru o načrtu šolstva omenja predsednica V. Zupančičeva nekatere točke, ki bi jih bilo treba izpremeniti. V debato poseže tudi učit. J. Zemljanova in J. Miklavčičeva. Učiteljica Zupančičeva pozove navzoče učiteljice, naj se poglobe v načrt in naj svoje pomisleke pošljejo vodstvu društva tekom 14 dni. Na predlog učit. J. Zemljanove se izvoli anketa učiteljic, ki bo premotrila ves načrt in vpslala svoje predloge višjemu šolskemu svetu. Prva seja te ankete bo v torek, 22. t. m., ob 5. popoldne na šentjakobski šoli.

3. Glede razpusta društva se vname živahna debata, koncem katere predlaga učit. J. Miklavčičeva, naj obstaja društvo še nadalje, dokler se ne ustanovi skupna učiteljska organizacija. — Učiteljica J. Zemljanova predlaga, naj se izda oklic, v katerem se vabijo tudi primorske in štajerske kolegince v naše društvo. Članarino (letno 2 K) bi bilo najbolje pošiljati kar direktno na društvo, in sicer blagajničarici E. Zerjavovi v Ljubljani (Marmontova ulica 1).

4. Nato so se vršile volitve upravnega odbora. Izvoljene so bile dosedanje odbornice: predsednica V. Zupančičeva; podpredsednica A. Sarkova; I. tajnica M. Mehletova; II. tajnica J. Zemljanova; blagajničarica E. Zerjavova.

5. Pri slučajnostih je občni zbor razmotrival načrt Slovenske Sokolske Zveze o telovadnem ponku.

6. Določi se, da bo prihodnji občni zbor o Božiču. Nato predsednica zaključila zborovanje.

+ Učit. društvo za ptujski okraj zboruje 8. maja t. l. — zaradi raznih ovir ni mogoče zborovati 1. maja — ob 11. uri v dekljskem domu v Ptuj po običajnem dnevnem redu. Med drugim poroča tovariš šolski nadz. P. Flerč o načrtu preustrojitve šolstva. Vse tovarišice in vsi tovariši naj natančno prouče »Načrt« in ga prineso s seboj. — Pred zborovanjem odborova seja. Obilne udeležbe pričakuje — odbor.

Kronika.

— K šolski reformi nam piše tovariš Ljud. Potočnik, dopolnjujoč svoj članek, priobčen v zadnji številki našega lista: Imamo starše, ki so v ljubezni do svojih otrok kar takorekčič s popolno slepoto udarjeni. Ti starši dajejo otrokom za vsako — četudi zasluženo — kazen proti učitelju potuho, kar ima za posledico to, da postajajo otroci takih staršev ne le do skrajnosti razposajeni, ampak tudi rententni in do skrajnosti nesramni ter predrzni proti svojim učiteljem, ki si jim celo upajo pri vsaki priložnosti žugati s sirovo intervencijo svojih staršev. En sam tak učenec lahko zastupi duha vsega razreda, in dogajajo se slučaj, ko učitelj za svojo brigo in skrb žanje to plačilo, da se pride nekega dne oče kregat in izdirat nad učiteljem. Proti takim staršem in otrokom je učitelj brez moči; edino, kar bi mu bilo na razpolago, bi bilo v najskrajnejšem slučaju izobčenje učenca iz šole, s čimer pa bi prišliše iz dežja pod kap. Vse drugače pa bi bilo, ako bi starši vedeli, da jih čaka za potuho otrokom napram učitelju sodnijska kazen. Že samo to, da bi bili starši za kaj takega poklicani pred sodnika, bi nanje dobro učinkovalo. Naj bi se tedaj potrdil zakon, glasom katerega bi starše ali njihove namestnike zadela primerna sodnijska kazen, ako bi se jim dokazalo — uradna izjava šolskega upraviteljstva — da dajejo potuho otrokom napram svojim učiteljem ter se s tem pregreše proti vzgoji svojih otrok. Ako je zločin otroke moralno pokvariti, naj bo to tudi zločin, ker sodi dajanje potuhe — po značaju njenih posledic — med prve moralne zločine!

— Višje šolsko nadzorstvo. Nekdo je v »Napreju« zapisal čudno besedo, naj sedaj dr. Bezjaku, ki ga srednješolski profesorji več ne marajo za svojega nadzornika, poverijo višje ljudskošolsko nadzorstvo — kakor bi bilo za nas vse dobro, česar drugi nečejo! Temu zmedenemu načelu prav dobro odgovarja »Naprej« sam, rekoč: »Učiteljstvu gre pri imenovanju v višje šolsko nadzorstvo za princip in ne za osebe. Učiteljstvo stoji na popolnoma demokratskem stališču, da ne sme vladati stan nad stanom, ampak da naj n. pr. delavec odloča o svojih stanovskih zadevah, uradnik o svojih itd. Logično k temu mora tudi ljudskošolsko učiteljstvo zahtevati, da se izroči strokovno nadzorstvo mozem, ki izidejo iz lastnega stanu. Dosedaj pa je stalo ljudskošolsko učiteljstvo vedno pod nadzorstveno kuratelo srednješolskih profesorjev. Naše stališče

je: ljudsko in meščansko šolo ljudskošolskim učiteljem, srednjo šolo pa srednješolskim učiteljem. To je pravica, ki jo pač smemo zahtevati od res demokratske države. Sedaj so ljudskošolski referati v rokah profesorjev dr. Opeke, dr. Grafenauerja in dr. Poljanca. Še v umrli Avstriji je bilo več pravice za ljudskošolskega učitelja. Upamo, da tudi socialno-demokratska stranka pripozna upravičenost učiteljskih zahtev.

— Zborovanje srednješolskih profesorjev v Zagrebu. Iz Zagreba poročajo »Slovenskemu Narodu«, da se je dne 17. t. m. vršila v Zagrebu skupščina hrvatskih srednješolskih profesorjev. Zborovanja sta se udeležila tudi delegata srbskih profesorjev dr. Bosanac iz Belgrada in društva slovenskih profesorjev iz Ljubljane, profesor Jeršinovič. Skupščina je razpravljala predvsem o gnotnem položaju profesorjev, zlasti pa o supletskem vprašanju. Na dnevnem redu zborovanja je bila tudi debata o reformni srednjih šol. Pri tej točki so skoraj vsi govorniki poudarjali potrebo, da se odpravi uvedba srednješolskih ravnateljev ter uredi vodstvo srednješolskih zavodov tako, da bodo odgovarjali vsem modernim šolskim zahtevam. V sprejeti resoluciji se je izražala med drugim zahteva, naj se kaznujejo oni elementi med srednješolskim učiteljstvom, ki so se kompromitirali v dobi vojne. Po vzoru slovenskega profesorskega društva je izvolilo tudi hrvatsko društvo več odsekov, ki si bodo razdelili delo. — To poročilo prijavljamo tudi mi, ter se zahteve profesorjev glede moderne preuredbe šolskih ravnateljev (vodstev) krijejo z načeli našega načrta in s sklepi naše ankete. Prepričani smo, da to pravilno zavzema tudi »Slovenski Učitelj«. Njegovi razlogi ne morejo večine prepričati, ker proti njim vsak demokrat lahko navede vsaj glavno načelo enopravnosti. Če bo treba, se o tem vprašanju še podrobneje in temeljiteje razgovorimo.

— Belgrajsko vseučilišče se sedaj nazivlje uradno: »Vseučilišče kraljevstva Srbov, Hrvatov in Slovencev v Beogradu«. Vpisovanje dijaštva za poletni tečaj 1918-1919 se prične takoj in se vrši vsak dan do 30. t. m. Začasno se sprejemajo dijaki na bogoslovno, pravno in tehniško fakulteto. Redna predavanja se prične dne 1. maja 1919.

— Dnevina duhovnikom. Minister za bogočastje je ministrskemu svetu predložil načrt, da se duhovnikom po vsej državi dovolijo dnevnine, in sicer bi dobili pravoslavni duhovniki v Srbiji 12 dinarjev na dan, na ostalem teritoriju države pa katoliški župniki in kaplani, pravoslavni duhovniki, muslimanski muftije in židovski rabini po 6 dinarjev na dan. Kakor govore, bo vlada ta načrt gotovo sprejela. Šolske razše.

Polemika.

Tako ne pojde naprej!

»Slovenski Učitelj« nam v 4. številki (str. 104) očita pošteno poročanje, ki ga smatra seveda za nepošteno! S čim smo zakrivali »nepoštenost«? S poročilom, da je deželna vlada dovolila učiteljstvu na intervencijo Zaveze nabavne prispevek! »Resnica pa je«, pravi imenovani list, »da je Slomškova Zveza prva storila potrebne korake zaradi nabavnega prispevka.« Kateri so bili ti prvi koraki, nam ni znano, ker ne hodimo Slomškovi Zvezi za petami; vemo le toliko, da je bilo odposlanstvo Zaveze dne 19. februarja t. l. pri podpredsedniku deželne vlade dr. Zerjavu, kjer je posredovalo v raznih zadevah, med drugim je govorilo tudi o nabavnih prispevkih, poudarjajoč, da je za učiteljstvo pomizevalno in neokusno, ako bi se morali tudi sedaj pehati in boriti za vsako pridobitev, ki nam gre. Gospod dr. Zerjav je odvrnil, da bo on sam takoj v tej zadevi govoril na vladni seji. In res je storil to še istega dne popoldne, ko je deželna vlada tudi dovolila nabavne prispevke. In zato sedaj »Slovenski Učitelj« svetuje »tovarišem pri Zavezi«, »da se že vendar otresejo tistega odurnega avstrijskega hlapčevstva, ki je vedno poročalo, kako učitelji klečepalijo okrog raznih vlad.« Prihodnjic naj nam »Slovenski Učitelj« pove, kdaj je Slomškova Zveza prvič »klečepalila« zaradi nabavnega prispevka; svoje neokusno zbadanje, pridobljeno s protežiranjem avstrijskih razmer, pa naj opusti, ker tak način pisanja ne vodi k združitvi, ampak razdvaja in odvrča. In dalje! S takim poročanjem dokazujemo, pravi »Slov. Učitelj«, »da je že zadnji čas, da si učiteljstvo izbere času primerne voditelje«. Na katere voditelje meri ta puščica? Ali tudi na predsednika Slomškove Zveze? Sicer pa — kako se nam utepa prizanesljivost! Že 15. februarja t. l. je odbor Slomškove Zveze javno imenoval v »Slovincu« (št. 38) vodstvo naše Zaveze